

Коментар до Кодексу суддівської етики

затвердженого V з'їздом суддів України 24 жовтня 2002 року (зі змінами)

у редакції рішення XX чергового з'їзду суддів України
від 18 вересня 2024 року

ЗМІСТ

Розділ III.	
Позасудова поведінка судді	202
Стаття 18	202
Стаття 19	215
Стаття 20	226
Стаття 21	231

Нумерація сторінок зазначена для друкованого видання за посиланням
<https://rsu.gov.ua/uploads/article/komentar2603061320pbkce-af35f4321b.pdf>

Стаття 18

Обмеження, несумісність та пріоритет правосуддя

Ключові аспекти статті 18

Політична нейтральність

Заборона членства у партіях, участі в політичних акціях та виявлення прихильності

Один статус, одна посада

Несумісність суддівської діяльності з іншими оплачуваними посадами

Виключення для творчості

Дозволена наукова, викладацька та творча діяльність

Пріоритет правосуддя

Здійснення правосуддя має пріоритет над усіма іншими видами діяльності

Політична нейтральність суддів

Міжнародні стандарти

Основні принципи незалежності судових органів, Бангалорські принципи поведінки суддів

Конституційні гарантії

Стаття 127 Конституції України забороняє судді брати участь у будь-якій політичній діяльності

Законодавчі вимоги

Стаття 40 Закону України «Про запобігання корупції» встановлює обов'язок політичної нейтральності

Заборона належності до партій

Політичні партії

Суддя не може належати до політичних партій, брати участь у їх з'їздах, конференціях, виборах органів

Професійні спілки

Заборонено членство в профспілках та виявлення прихильності до них

Прихильність – це позитивна упередженість: почуття приязні, доброзичливості, симпатії до кого-небудь або чого-небудь

Заборона участі в політичних акціях

Мітинги

Збір громадян для висловлення певної позиції

Акції протесту

Організовані виступи проти певних рішень

Страйки

Тимчасове колективне припинення роботи

Стаття 24 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів» забороняє страйк працівникам суду

01

Представницький мандат

Народний депутат, депутат ради, міський голова, Президент України

02

Інші оплачувані посади

Будь-яка посада на підприємстві, в установі, організації будь-якої форми власності

03

Участь у керівних органах

Вхід до складу керівного органу або наглядової ради підприємства, що має на меті одержання прибутку

Заборона

Дозволена діяльність суддів

Наукова діяльність

Фундаментальні та прикладні наукові дослідження, спрямовані на одержання нових знань

Викладацька діяльність

Формування знань, компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних здібностей

Творча діяльність

Створення, інтерпретація та виконання творів у сфері літератури, мистецтва, науки

Можна

Пріоритет правосуддя

Судові функції

Виконання судових та посадових обов'язків у розгляді справи та винесенні рішень

Інші завдання

Завдання, що стосуються судової посади та діяльності суду

Другорядність

Інші види діяльності можуть здійснюватися лише за наявності вільного від здійснення правосуддя часу

СУДДЯ ПОВИНЕН НАДАВАТИ ПРІОРИТЕТ ЗДІЙСНЕННЮ ПРАВОСУДДЯ НАД УСІМА ІНШИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Дотримуватися

✓ Дотримання

- Суддя перебуває на військовій службі
- Суддя викладає у НШСУ у період відсутності повноважень
- Суддя пише наукові статті

Порушення

✗ Порушення

- Суддя організував фермерське господарство
- Суддя бере участь у передвиборчій агітації
- Суддя є членом політичної партії

Участь судді у громадській діяльності та публічних заходах

Основні принципи участі суддів у громадській діяльності

Стаття 19 КСЄ встановлює баланс між правом судді на публічну активність як громадянина та обов'язком дотримання етичних меж, що впливають зі статусу судді як представника судової влади.

Громадська діяльність

Періодична або довготривала участь у суспільно корисних ініціативах на безоплатній, добровільній, безкорисливій основі

Публічні заходи

Разові або короткострокові події з публічною присутністю, у яких суддя бере участь як гість, слухач або доповідач

Інші публічні форми

Діяльність з зовнішньою публічною складовою: соцмережі, громадські ради, цифрові платформи

Принципи, що регулюють публічну активність суддів

1

Інституційна дистанція

Утримання від занадто тісних або регулярних контактів з будь-якими суб'єктами, якщо це може створити враження зацікавленості або підлеглості

2

Відсутність зацікавленості

Реалізація права недопустима у випадках, коли взаємодія може створити уявлення про наявність особистої або інституційної зацікавленості

3

Приоритет суддівських обов'язків

Виконання процесуальних обов'язків має пріоритет, тривалість участі у позасудовій діяльності не має перевищувати робочого часу виконання суддівських обов'язків

Критерії допустимості участі судді у громадській діяльності

01

Відповідність статусу судді

Діяльність не повинна підривати авторитет суду та судової влади

02

Збереження незалежності

Участь не повинна викликати обґрунтованих сумнівів у незалежності судді

03

Безсторонність

Діяльність не повинна впливати на безсторонність судді у розгляді справ

04

Доброчесність

Поведінка не повинна сприйматися як несумісна з етичними засадами професії

05

Прозорість

Фінансування та джерела винагороди не повинні викликати підозр у неправомірному впливі

Обмеження та неприпустимі форми участі

Заборонені форми діяльності

- Участь у заходах, які заперечують здійснення збройної агресії проти України
- Підтримка рішень або дій держави-агресора
- Співпраця з окупаційною адміністрацією
- Дискримінаційна діяльність
- Лобіювання комерційних інтересів
- Використання суддівського статусу для особистої вигоди

Ризики неправомірного впливу

Виникають, коли:

- Обсяг фінансування не відповідає меті заходу
- Спонсори визначають тематику та лекторів
- Винагорода значно перевищує ринкову
- Джерело фінансування є учасником судових процесів

Дозволені форми громадської діяльності суддів

Благодійність та волонтерство

Допустима участь у благодійних організаціях, волонтерських ініціативах, допомозі закладам охорони здоров'я

Освітня діяльність

Викладацька, наукова, творча діяльність у юридичних навчальних закладах, участь у конференціях та семінарах

Правова діяльність

Законопроектна робота, захист суддівської незалежності, підготовка суддів, обмін досвідом

Творча діяльність

Авторство та редактура юридичної літератури, публікації у фахових виданнях

Приклади дотримання положень статті 19 КСЕ

Приклад 1: Колективна донація крові

Суддя брав участь у колективній донації крові разом з іншими судьями та працівниками апарату суду. Це безкорислива діяльність, яка сприяє суспільному благу без виклику сумнівів у незалежності.

Приклад 2: Підтримка дитячої лікарні

Суддя підтримав відновлення дитячої лікарні через благодійну організацію. Діяльність не пов'язана з особистою вигодою та відповідає етичним стандартам.

Приклад 3: Викладацька діяльність

Суддя викладає в юридичному навчальному закладі отримуючи винагороду, що відповідає ринковим показникам. Тематика не пов'язана з розглядом поточних судових справ.

Приклади порушення положень статті 19 КСЄ

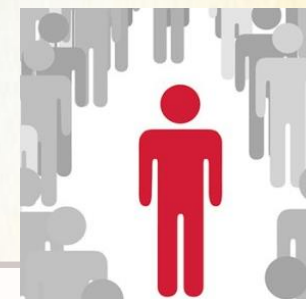
Приклад 1: Неправомірне використання бланку суду

Суддя надав рекомендаційний лист знайомому з використанням бланку та печатки судової установи. Це є використанням суддівського статусу для особистої вигоди.

Приклад 2: Недопустима винагорода

Суддя отримав винагороду за курс лекцій у навчальному закладі, розмір якої у кілька разів перевищує аналогічний розмір, який отримав би викладач цього навчального закладу. Це створює ризик конфлікту інтересів.

Приклад 3: Дискримінаційний публічний виступ

Суддя виступив із доповіддю, яка містить ознаки дискримінації чи підбурювання до нетерпимості. Така діяльність суперечить етичним засадам та може підірвати авторитет судової влади.

Стаття 20

Суддя повинен бути обізнаним про свої майнові інтереси та вживати розумних заходів для того, щоб бути обізнаним про майнові інтереси членів своєї сім'ї.

Сутність статті 20 Кодексу

Основна вимога

Суддя повинен бути обізнаним про свої майнові інтереси та вживати розумних заходів для обізнаності про майнові інтереси членів сім'ї

Передумова доброчесності

Обізнаність є передумовою забезпечення доброчесної судової влади, незалежності та неупередженості судді

Право на справедливий суд

Забезпечення реалізації права на справедливий суд через виключення конфліктів інтересів

Значення обізнаності про майнові інтереси

1

Запобігання конфліктам

Виявлення та усунення ситуацій, де особисті інтереси можуть впливати на суддівську діяльність

2

Захист авторитету

Збереження довіри до судової влади через прозорість майнових інтересів

3

Запобігання корупції

Мінімізація ризиків корупційних дій через контроль майнових зв'язків

- ❑ Недотримання вимог статті 20 може створити обґрунтовані сумніви у доброчесності та неупередженості судді

Правове регулювання майнових інтересів

Бангалорські принципи

Показник «Дотримання етичних норм» (пункт 4.7)

- Обізнаність про особисті матеріальні інтереси
- Розумні заходи щодо інформації про інтереси родини

Законодавство України

Закон України «Про запобігання корупції»

- Визначення приватного інтересу
- Обов'язки декларування
- Система державних реєстрів

Визначення поняття «майновий інтерес»

01

Концепція майна

Згідно з частиною першою статті 190 Цивільного кодексу України майном є окрема річ, сукупність речей, майнові права та обов'язки

02

Майнові права

Права на всі речі та майнові права, що перебувають у власності, володінні чи користуванні судді та членів його сім'ї

03

Інтереси та зобов'язання

Майнові інтереси та зобов'язання, включаючи майно третіх осіб, щодо яких суддя може прямо чи опосередковано вчиняти дії

Складові майнових інтересів

Нерухоме та рухоме майно

Відомості про належне судді та членам сім'ї нерухоме та рухоме майно

Цінні папери та корпоративні права

Перелік юридичних осіб, кінцевим бенефіціаром яких є суддя або члени його сім'ї

Нематеріальні активи

Об'єкти інтелектуальної власності та інші нематеріальні блага

Доходи та грошові активи

Отримані доходи, банківські рахунки та фінансові активи

Фінансові зобов'язання

Кредити, позики та інші фінансові зобов'язання судді та членів сім'ї

Обов'язок декларування

Закон України «Про запобігання корупції»

Визначає обсяг інформації, що підлягає декларуванню у зв'язку з поданням щорічних декларацій

Стаття 46 Закону

Суддя має задекларувати стосовно себе та членів сім'ї відомості про майно, доходи, цінні папери, корпоративні права

Стаття 52 Закону

Обов'язок повідомити НАЗК про відкриття валютного рахунка в банку-нерезиденті

📄 Виконання обов'язку подати повну та точну інформацію є неможливим без обізнаності про власні майнові інтереси та членів сім'ї

Розумні заходи для отримання інформації

1

Звернення до членів сім'ї

Прохання надати інформацію про майно, майнові права та витрати в усній або письмовій формі

2

Запити до державних реєстрів

Перевірка через Державний реєстр речових прав, Єдиний державний реєстр юридичних осіб, реєстри УКРНОІВІ

3

Звернення до компетентних органів

Наприклад, звернення до НАЗК з проханням надати відомості про майно членів сім'ї

Висновки та рекомендації

Обізнаність — основа доброчесності

Обізнаність судді про власні майнові інтереси та інтереси членів сім'ї є незаперечною передумовою забезпечення доброчесної судової влади та неупередженості

Системний підхід до виконання

Необхідність комплексного застосування всіх доступних способів отримання інформації для підтвердження вжиття розумних заходів

Документальне підтвердження

Пріоритет письмової форми звернень та запитів для створення доказової бази належного виконання обов'язків

Стаття 21

Участь судді у соціальних мережах, інтернет-форумах та застосування ним інших форм спілкування в мережі «Інтернет» є допустимою.

Користування суддею соціальними мережами має бути стриманим, поміркованим та обережним.

Суддя може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету судді та судової влади.

Ключові положення статті 21

01

Допустимість присутності

Суддя має право бути присутнім у соціальних мережах та інтернет-просторі

02

Стриманість та обачність

Користування соціальними мережами має бути поміркованим та обережним

03

Обмеження змісту

Дозволена лише інформація, що не шкодить авторитету судді та судової влади

Нетикет судді: поняття та засади

Сукупність норм поведінки судді у цифровому середовищі

Етичні засади

Кодекс суддівської етики, стаття 21

Міжнародні стандарти

Бангалорські принципи, Висновок КРЄС № 25 (2022)

Практика ЄСПЛ

Статті 6 і 10 ЄКПЛ

Цифрова компетентність

Медіаграмотність, інформаційна безпека, права інтелектуальної власності

Важливо: Нетикет судді – це дисциплінарно значущий інструмент, що функціонує в межах права та етики одночасно

Три принципи поведінки судді в мережі

Стриманість

Контроль емоційного забарвлення слів, утримання від грубого виплеску обурення, образливої лайки, надмірно різкої критики

Поміркваність

Утримання від радикальних, екстремальних заяв, зайвої категоричності, поляризуючих висловлювань

Обережність

Оцінка можливих наслідків перед публікацією, перевірка фактів, дотримання конфіденційності

«Спершу подумай, потім пиши» – головне правило мережі для судді

Чого необхідно уникати судді

→ **Політично упереджена або агітаційна інформація**

Публікація матеріалів, що свідчать про підтримку чи критику певної партії, кандидата, ідеології

→ **Коментарі щодо конкретних судових справ**

Публічне коментування справ, які ще розглядаються, або які розглядають колеги

→ **Підрив довіри до правосуддя**

Поширення явно неправдивих чи маніпулятивних матеріалів про суди

→ **Аморальний контент**

Фото чи відео сумнівного характеру, ненормативна лексика, прояви нетерпимості

→ **Корисливі цілі**

Використання соцмереж для реклами товарів чи послуг, участі у фінансових проєктах

Рекомендації щодо безпечного контенту

Допустима інформація:

- Новини про освітні заходи та професійні події
- Вітання з професійними святами колег
- Офіційна інформація суду
- Звичайні особисті повідомлення (фото з родиною, хобі, подорожі) – якщо пристойні

Пам'ятайте

Усе, що суддя публікує для широкого загалу, перестає бути приватним і стає частиною публічного образу

Використовуйте налаштування приватності

Обмежте видимість особистих публікацій, закрийте профіль для незнайомих, верифікуйте акаунт

Не піддавайтеся на провокації

Ігноруйте образливих дописувачів – мовчання часто мудріше за емоційну реакцію

У разі сумніву – порадьтеся або утримайтеся

Кожен пост – назавжди в інтернеті. Якщо не певні, чи варто щось публікувати, – краще взагалі не публікуйте

Приклади порушень положень статті 21

1

Гострі політичні висловлювання

Публічна підтримка або засудження конкретної політичної партії, заклики до радикальних дій

2

Лайливі висловлювання

Застосування лайку, нецензурних висловлювань, закликів до насильства

3

Образлива лексика

Мова ненависті, расистські, сексистські, ейджистські вислови, публічне приниження когось

4

Побутові «скандали»

Відповідь на критику рішення з образливими висловами типу «невіглас» або «брехун»

5

Надмірна публічність

Перетворення на інтернет-інфлюенсера, провокативні відео, відверті фото, демонстративна особиста відкритість

Суддя має право бути в інтернеті, але з усвідомленням статусу

-
- Завжди пам'ятайте: ви суддя 24/7, і кожен ваш публічний допис розглядатиметься крізь призму вашої посади
 - Постарайтеся, щоб ваша онлайн-активність підвищувала довіру до суду, а не зменшувала її
 - Свобода вираження поглядів судді має певні межі, продиктовані інтересами правосуддя

«Нехай етика судді буде непорушною навіть онлайн, щоб не похитнувся фундамент довіри до правосуддя»

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ